

ІСТОРИЧНИЙ СЕГМЕНТ МИТНОЇ СПРАВИ В КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В СРСР: 20-І РОКИ

*Вовк К.,
студент;*

*Науковий керівник: Гузенко О.П.
Донецький юридичний інститут МВС України,
кандидат економічних наук, доцент*

Розвиток сучасної митної справи неможливий без дослідження минулих позитивних та негативних факторів впливу. Мова йде про діяльність митних органів в СРСР. З історичних архівів відомо, що митна політика радянських республік будувалася за принципом промислового протекціонізму, і це був об'єктивний процес. Введення цієї системи диктувалося розрухою в країні, викликаною Першою світовою і громадянською війною, а також економічною блокадою західних держав. Але надмірний протекціонізм стримував розвиток національного ринку, негативно позначався як на відновленні та розвитку металургійної й металообробної промисловості, так і на штучній підтримці елементів натурального господарства в сільській місцевості.

Вагомий внесок у створення наукового підґрунтя для формування і реалізації митної справи загалом та функціонування митної системи зокрема зробили такі науковці, як І. Бережнюк, П. Буряк, А. Войцещук, С. Герчаківський, О. Десятнюк, Б. Карпінський, А. Крисоватий, В. Мартинюк, П. Пашко, О. Піхоцька, В. Федосов, В. Ченцов, Б. Ярема та інші

У своїй праці Дорош М.М. [1] звернув увагу на те, що у 20-ті роки СРСР значний вплив на митну політику чинили загальний стан економічної та політичної ситуації в країні (громадянська війна, голод, розруха, товарний дефіцит). У 1921 р. було видано декрети про право митних установ на конфіскацію контрабандних товарів, а 8 грудня 1921 р. створено Центральну комісію з боротьби з контрабандою. Контрабанда стала однією з найгостріших економічних проблем у країні. У величезній кількості ввозився іноземний товар, який породжував спекуляцію. В обмін на контрабандні товари вивозилося золото, коштовності, хутро, предмети старовини і мистецтва. Організовувалися групи контрабандистів, які підривали економічні підвалини держави.

В свою чергу Найденко О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. [2] зауважує, що 28 грудня 1920 р. між Українською РСР і радянською Росією було підписано

Союзний робітничо-селянський договір, ст. 3 якого передбачала об'єднання існуючих в обох республіках народних комісаріатів зовнішньої торгівлі. Уже в жовтні 1921 року на кордоні У РСР функціонувало 44 митні установи трьох видів: митниці, митні нагляди, митні пости. Серед митниць за обсягом товаропотоку виділялись Олевська, Ямпільська, Волочиська, Гусятинська, Могилів-Подільська, Одеська, Тернопільська, Маріупольська, Бердянська, Таганрозька. "Митні нагляди" існували в Очакові, Овідіюполі, Генічеську. Крім митниць на кордоні були створені також дві внутрішні митниці – в Києві та Харкові.

У своїй праці Крисоватий А., Герчаківський С. та Дем'янюк О. [3] зазначають наступне: створенням Радянського Союзу зовнішні відносини, як і митна справа, стали прерогативою союзних митних органів. В червні 1923 р. в Москві на Четвертих зборах ЦК РКП(б) представники України порушили питання про необхідність децентралізації всієї сфери зовнішніх відносин. Науковці звернули увагу на те, що до 1922 року митні органи керувалися дореволюційним тарифом 1906 року. В умовах відновлення народного господарства, відсутності платіжного балансу і спроб іноземних держав задусити Радянську республіку економічними санкціями єдиним засобом захисту став митний тариф 1922 року.

Як зазначають Дубініна А., Сорокіна С., Зельніченко О. [4] ключовою тезою митного тарифу 1922 року стала орієнтація на промисловий протекціонізм. Захист національної промисловості від іноземної конкуренції і створення сприятливих умов для національного виробництва досягаються проведенням ряду заходів. Митний тариф 1922 року проіснував до початку 1924 року. Приводом до прийняття нового тарифу послужив цілий ряд причин, у тому числі і фінансового характеру. На відміну від інших держав, Радянський Союз не домагався перетворення митного тарифу в основне джерело надходження коштів до бюджету. Потім митна політика в Радянському Союзі перестала виконувати регулятивні функції і впливати на розвиток торгівлі з окремими країнами. Митний тариф на імпортовані товари став покриватися з держбюджету і не мав істотного впливу як на внутрішнє ціноутворення, так і на економічну ефективність зовнішньоторговельних операцій.

Прийняття нового митного тарифу 8 січня 1924 року.[4] дещо змінило ситуацію. Було значно підвищено митні тарифи на предмети розкоші та деякі інші товари. У той же час послідовно реалізовувався принцип пільгового і безмитного ввезення обладнання для промисловості, сільськогосподарських

машин та інвентарю, а також безмитного ввезення насіння, добрив та засобів боротьби зі шкідниками.

Зокрема, Мартинюк В. [5] звертає увагу на те, що значну кореляцію тарифної політики внесло затвердження нового митного тарифу 11 лютого 1927 року. Ним передбачалося ввезення безмитних товарів, товарів з заступницькою, фіскальною і над фіскальною метою. 21 травня 1930 року Раднарком СРСР затвердив митний тариф з привізної торгівлі. У 1932 році щодо даного тарифу була введена двоколонна система, були встановлені мінімальні та максимальні ставки мит.

Таким чином, можна зробити висновок, що процес створення митно-тарифної системи СРСР мав історичні аспекти в 20-х роках ХХ століття. Основними етапами розвитку стали такі періоди: у період з 1920 р. по 1922 р. проходила організація митної справи, в Україні і Харкові був створений відділ митного контролю, на кордонах функціонували митні заклади 3-х видів(митниці, митні нагляди та митні пости).12 листопада 1922 р. було створено Українське відділення Головного митного управління (2 лютого 1934 р. воно було ліквідовано).14 грудня 1924 р. Президія ЦВК СРСР затвердила Митний статут СРСР, а 19 грудня 1928 р. постановою ЦВК і РНК СРСР був уведений у дію Митний кодекс СРСР.

Література:

1. Дорош М.М. Розвиток митної справи УРСР (1917 – 1991 РР.).Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З.Гжицького.2012.Том 14 №2 (52). Частина 4. С. 184–188.
2. Найденко О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2013. Випуск 23. С. 506-511.
3. Митна справа: підручник. / А. Крисоватий, С. Герчаківський, О. Дем'янюк та ін.; за ред. А. Крисоватого. Тернопіль: ВПЦ «Екон. думка ТНЕУ», 2014. 540 с.
4. Дубініна А., Сорокіна С., Зельніченко О. Митна справа: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
5. Мартинюк В. Митна система та економічна безпека держави: теорія і методологія: монографія. Тернопіль: Астон, 2010. 256 с.